

Omagiu binefăcătorilor Academiei Române*

Acad. Dorina N. Rusu

În 1869, Alexandru Papiu-Ilarian rostea cel dintâi discurs de recepție dedicat unuia dintre corifeii Școlii Ardelene, Gheorghe Șincai, primind răspunsul lui George Barițiu, cel căruia Academia Română îi datorează atât de multe inițiative. De atunci, de-a lungul celor 156 de ani, sub cupola Academiei Române au fost omagiate, în cadrul discursurilor de recepție, ilustre personalități ale culturii și științei românești, dar și domenii, precum filologia, istoria, numismatica, filosofia, speologia, chimia, matematica, geologia, geografia, muzica ș.a., dar și satul românesc, țărânul român, criticul român, limba română¹.

În cele ce urmează mi-am propus să aduc un pios omagiu binefăcătorilor Academiei Române, celor fără de care nu și-ar fi putut desfășura activitatea sa științifică și culturală atât de bogată și de diversă.

La 29 mai 1941, în cadrul ședinței festive prilejuită de împlinirea a 75 de ani de la înființarea Academiei Române, secretarul general al supremului for de cultură și de știință al țării, Alexandru Lapedatu, spunea: „De sus de tot, de la suveranii țării, până jos, la modeștii preoți și învățători, se înșiruesc, pe o întreagă scară, donatorii și binefăcătorii Academiei Române. Numele lor sunt și vor rămânea legate de-a pururea de instituțiunea noastră și de misiunea ei culturală, pe care au înțeles să o susțină și să o promoveze prin agoniseala lor, de la cele mai mari până la cele mai mici averi pe care ni le-au lăsat, cu aceeași desăvârșită încredere în făclia de lumină pe care Academia Română are menirea a o purta de-a lungul veacurilor în viața națiunii române”².

Printre cei care și-au înscris numele între generoșii donatori ai Academiei Române s-au numărat regii Carol I, Ferdinand și Carol al II-lea, membri de onoare și protectori ai înaltului for, diverse instituții și societăți, precum: Ministerul Aerului și Marinei, Comitetul Național al Cooperăției, Societatea „Cartea Românească”, Societatea „Dacia-România”, Banca Națională a României, bancheri (frații Daniel, Iacob Neuschotz, Jacques M. Elias), proprietari (Dumitru Hagi Vasile, Ioan Oteteleşanu, Vasile Adamachi, Ioan Agarici, Tache Petre Anastassi, Gică Ștefănescu, Ioan Michail, Pericle Dimitriade, Constantin Cioroianu, Constantin Cruceru, Olga și Alexandru Otetelișanu ș.a.), reprezentanți ai clerului (mitropoliții Nifon Criveanu și Iosif Naniescu, episcopii Dionisie Romano și Melchisedec Ștefănescu, preotul Ștefan

*Discurs de recepție
(7 mai 2025, Aula Academiei Române)

Georgescu) sau ai armatei (generalii Gheorghe Adrian și Ioan Emanoil Manu) ș.a. Acestora li s-au adăugat și multe donatoare care, în nume propriu sau împreună cu membri ai familiilor, au lăsat bunuri însemnate Academiei Române: prințesa Alina Știrbei, Maria Carp, Elena I. Dalles, Maria Antachi, Elena Otteteleșanu, Aristia Anghelescu, Sofia Caneciu, Elisa Brătianu, Olga Otetelișanu, Paulina Alecsandri, Olga Stolojیانu, Maria Schiopescu, Ecaterina Bolintineanu, Alexandrina Bellu, Elena Simu, surorile Ecaterina-Violeta și Maria Maican, Alexandrina Antipa, Felicia Rațiu, Mathilda Mora, Maria Marilina Marinescu, Elena Djuvara, Elena Văcărescu, Zoe Caribol ș.a.

Cei mai mulți donatori au fost chiar din rândul membrilor Academiei Române. Se poate spune că, practic, nu a existat vreun membru al înaltului for – titular, corespondent sau de onoare – care să nu fi făcut măcar un dar instituției academice³, „purtătoarea dezvoltării morale și intelectuale a poporului românesc”⁴.

Donățiile oferite Academiei Române – afirma, la 15 mai 1921, secretarul general al înaltului for, Iacob C. Negruzzi, – „cari mereu vin și adaugă partea lor de contribuție la activitatea culturală a Academiei, sunt pornite toate din simțăminte de cea mai curată și mai caldă iubire de neam și de încredere în instituția noastră. Aceasta este o neprețuită valoare morală pe care noi avem cea mai înaltă datorie să o cultivăm cu sfințenie pentru urmașii noștri”⁵. Chiar dacă multe din donații și legate au fost modeste ca fond de avere, ele erau însă „de cel mai mare preț moral atât ca manifestare a încrederii ce Academia inspiră, cât și pentru scopurile a căror urmărire era încredințată ei de donatori”⁶, după cum avea să afirme același Iacob C. Negruzzi, care se întreba: „Cum de s-a bucurat Academia de o așa de mare încredere în lumea noastră cultă și patriotică, încât a căpătat ajutoare materiale din atâtea părți?” Și tot el dădea răspunsul: „Pot spune, fără falsă modestie, pentru că administrația instituției noastre se poate prezenta în toate privințele ca un model de corectitudine”⁷.

Începuturile au fost făcute cu mult înainte ca Societatea Academică, viitoarea Academie Română, să ia ființă. Eforturile depuse pentru unificarea limbii române – „sufletul națiunii, canalul prin care se scurge cultura în trupul național, în popor”⁸ – s-au concretizat și pe plan

material. Deschizător de drum a fost bogătașul grec naturalizat român Evaghelie Zappa, cel care, în februarie 1860, oferea guvernului Țării Românești 3000 de galbeni pentru cei care ar face „cel mai bun dicționar românesc, cea mai bună gramatică și cele mai bune traducțiuni în limba națională, a clasicilor străini celor mai aleși”⁹. La 7 aprilie același an s-a luat hotărârea ca suma oferită să constituie „Fondul Zappa”, căruia generosul donator i-a mai adăugat, la 28 septembrie, încă 2000 de galbeni, cei 5000 de galbeni urmând să servească „pre viitor în vecii vecilor ca fiind pentru limba și literatura română a prea iubiților noștri frați și fii ai patriei mele adoptive”¹⁰. Nu întâmplător la inaugurarea Societății Literare Române a fost dezvelit bustul lui Evaghelie Zappa, pentru ca, după cum menționa V. A. Urechia, „iubirea lui de românism să fie exemplu, care să aibă mulți imitatori”¹¹.

Între aceștia s-a aflat domnitorul Alexandru Ioan Cuza, care, la 28 martie 1863, dăruia 1000 de galbeni unui premiu „pentru cel mai bun uvragiu științific scris în limba română”¹². Fondul „Cuza” a constituit, alături de donația anterioară făcută de Evaghelie Zappa, principala bază materială a viitoarei Societăți Academice.

După înființarea ei în 1866, numărul donațiilor a sporit. Chiar în ședința inaugurală din 1 august 1867, episcopul Buzăului Dionisie Romano oferea noii instituții academice importanta colecție de cărți a marelui bibliofil Constantin Cornescu Oltelnicianu, care reunea 6261 de volume și broșuri, „monumente remarcabile pentru limba și cultura românească”¹³. Peste numai câteva zile, dr. Carol Davila dăruia 25 de exemplare din culegerea de poezii populare a lui Vasile Alecsandri, din care „18 să se împartă între membrii Societății, iar restul să se depună în biblioteca ei”¹⁴.

În vederea răsplătirii unor asemenea gesturi și a încurajării unor acțiuni similare, în cel dintâi Statut al Societății Academice Române, aprobat la 24 august 1867, se prevedea ca, alături de membrii titulari, corespondenți și de onoare, să fie aleși și membri donatori, adică „cei ce vor contribui cu cel puțin una mie galbeni în bani sau în fond la scopul societății”, numele acestora și sumele oferite urmând a fi trecute în „cartea de aur” și consemnate „în fiecare an în «Analele» Societății”¹⁵. Această calitate de membru donator a avut-o generalul Constantin Năsturel-Herescu.

La 20 august 1873 acesta lăsa, în „deplină stăpânire Societății Academice”, jumătate din venitul moșiilor Năsturelul și Satul Nou sau Lămotești din județul Teleorman, sub numele de Fondul „Năsturel-Herescu” din care urmau să se alcătuiască două categorii de premii: Premiul „Năsturel” pentru subiecte propuse la concurs și Marele Premiu „Năsturel” pentru opere publicate. În actul de donație, generalul Constantin Năsturel-Herescu își exprima dorința ca „aceste premii să fie mari, îndestulătoare, încât să atragă, să îndemne și mai cu seamă să răsplătească pe scriitori”, pentru ca „să putem avea adesea scrieri cari să merite recompense”¹⁶. În 1877 Alexandru Odobescu a fost primul distins cu Premiul „Năsturel” pentru lucrarea sa *Archeologia*, ce reunea cele 15 prelegeri ținute la Facultatea de Litere din București, iar în 1889 tot el primea pentru prima dată și Marele Premiu „Năsturel” pentru volumul *Scrieri literare și istorice*. În anii care au urmat, cu premii „Năsturel” au mai fost distinși, între alții, Liviu Rebreanu pentru romanul *Ion*, Barbu Ștefănescu-Delavrancea pentru piesa *Apus de soare*, George Coșbuc pentru traducerea *Eneidei* de Vergiliu, Constantin Kirițescu pentru *Istoria războiului pentru întregirea României 1916–1919*, Sabin Drăgoi pentru *303 colinde cu text și melodii* ș.a.

Unii dintre donatori – episcopul Dionisie Romano, generalul Gheorghe Adrian – au fost aleși membri „onorari”, alții – Alexandru Odobescu, Anastasie Fătu, V. A. Urechia, Dimitrie A. Sturdza, Timotei Cipariu – făceau deja parte, ca membri fondatori, sau au devenit mai apoi membri titulari ai Societății Academice.

La sfârșitul lui august 1867, de pildă, Timotei Cipariu dăruia cel dintâi exemplar al „Archivului pentru filologie și istorie”, urmat de două lucrări ale sale – *Principie de limbă și de scriptură* și *Discurs pentru adunarea generală a Asociațiunii române transilvane*.

Numit membru fondator la 2 iunie 1867, istoricul și scriitorul Vasile Alexandrescu-Urechia și-a înscris numele printre importanții donatori ai Societății Academice Române. Începând cu 2 august 1869, a contribuit la îmbogățirea colecțiilor cu publicații valoroase, între care: *Cronicele române* de Gheorghe Șincai, ediția franceză a *Legendelor* și *Doinelor* lui Vasile Alecsandri, ediția în limba germană a *Istoriei Daciei* a lui

Dionisie Fotino, *Notițe statistice asupra Moldovei* de Nicolae Suțu, colecția revistei „România literară”, „Analele statistice” pe 1862, 1863 și 1864, dicționarul italian, latin și francez al abatelui Antonini, editat la Paris în 1743 ș.a. Tot lui i se datorează punerea bazelor Cabinetului numismatic. La 11 august 1871, dăruia 11 monede, un sigiliu de ceară de la Petru Rareș, o medalie mică moldavă de argint, una de bronz emisă în amintirea celor doi caimacami ai Moldovei, Anastasie Panu și Vasile Sturdza, o medalie „Humboldt”, pe care o primise în 1869 cu prilejul aniversării centenarului nașterii filosofului german, 11 medalii de argint. Și tot în 1871 dăruia și un plan al ruinelor cetății Ghertina (*Caput Bovis*) de lângă Galați. Seria donațiilor sale a continuat, datorită lui intrând în colecțiile Academiei volume și piese valoroase, între acestea și o hartă a Moldovei publicată în 1797 în limba greacă¹⁷.

La rândul său, Ion Ghica, „un pionier din cei mai importanți ai renașterii noastre culturale, sociale, politice și naționale”¹⁸, după cum îl caracteriza în discursul său de recepție dr. Constantin I. Istrati, dăruia, la 11 decembrie 1876, manuscrise rămase de la Nicolae Bălcescu, pentru ca, în anul următor să ofere, printre altele, o colecție de scrisori autografe ale lui Bălcescu din timpul Revoluției de la 1848, dar și manuscrisul de poezii franțuzești al lui Dimitrie Bolintineanu, *Florile Bosforului*, precum și 30 de hărți. Donația făcută în 1876 a fost completată, la 23 martie 1888, cu corespondența lui Bălcescu din timpul misiunii lui în Transilvania, precum și cu cea a emigranților de la Brusa¹⁹, pentru ca în anii următori să dăruiască și corespondența sa cu Vasile Alecsandri.

Și alți membri ai Societății Academice au făcut donații importante: August Treboniu Laurian oferea, la 25 septembrie 1869, trei volume din „Magazin istoric pentru Dacia”, dar și *Charta Țărilor Române cunoscute mai înainte sub numele de Dacia*; Ioan Caragiani dăruia, în 1870, un dicționar greco-româno-bulgaro-albanez; Petrache Poenaru – 17 volume de lucrări lexicografice străine; Nicolae Kretzulescu – 27 monede de argint din secolul al XVI-lea ș.a.

„Bărbat insuflat de mult patriotism, iubitor de cultura neamului românesc”²⁰, după expresia lui Mihail Kogălniceanu, generalul Gheorghe Adrian, cel dintâi reprezentant al armatei ales ca membru de onoare, a contribuit la sporirea

fondului de carte al Societății Academice Române într-o vreme de cristalizare a bibliotecii. La 30 martie 1873, anunța din Paris trimiterea, pentru biblioteca Societății Academice, a 50 de volume: trei dicționare în limba franceză și 47 de volume cu lucrări ale clasicilor latini. Gestul său nu a rămas însă singular. Din Vichy, la 21 august 1878, expedia alte 25 de cărți străine, între care, alături de lucrări de Mistral, Ariosto, Dante, Torquato Tasso, Cesare Cantù etc., se afla și lucrarea sa în limba franceză despre armata română (*Mémoire sur l'organisation de la force armée des deux Principautés Roumaines réunies*). Doar peste un an, întregea donația cu alte 25 de volume în franceză și italiană²¹.

Unii membri ai Societății Academice Române au devenit mesagerii darurilor oferite de alții. Este cazul lui Alexandru Papiu-Ilarian care, în august 1871, transmitea instituției academice 160 de monede vechi dăruite de protopopul Mihail Crișian din Reghin sau a lui Dimitrie A. Sturdza, ce oferea, în 1878, din partea lui Ignatie Doboezky, membru al Academiei Ungare de Științe, o colecție de monede ungurești, bulgărești și românești.

Asemenea lui Zappa și Cuza, donații în bani au mai făcut, între alții, Alexandru Odobescu – 100 lei noi pentru un premiu care urma să se dea celei mai bune disertații pe subiectul „Cercetări asupra popoarelor care au locuit Țările Române de-a stânga Dunării mai înainte de conștientizarea acestor țări de către imperatoarele Traian” și Anastasie Fătu – 10 000 lei pentru alcătuirea hărții științifice a României, oferiți la sfârșitul prezentării discursului său de recepție²².

După transformarea Societății Academice Române în Academie, seria donațiilor a sporit și s-a diversificat. Cunoșcând preocupările instituției academice, donatorii au destinat bunurile lor promovării culturii și științei, pentru premii și burse, pentru încurajarea cercetărilor în diverse domenii și înființarea de publicații, pentru organizarea de așezăminte de cultură și îmbogățirea colecțiilor bibliotecii. Spre Academia Română se îndreptau tot mai multe danii, atrase, fără îndoială, de „buna administrare a fondurilor puse la îndemâna ei, de atitudinea și sfințenia cu care se respectă și se pun în aplicare intențiile exprimate în actele lor de aceia cari, prin mijlocirea acestei instituțiuni, doresc să contribuie la dezvoltarea culturii naționale”²³.

Cele mai multe donații făcute de-a lungul anilor Academiei Române au avut drept principal

obiectiv îmbogățirea colecțiilor bibliotecii cu cărți, documente, manuscrise, hărți, stampe, fotografii, monede și obiecte antice, tablouri și diverse piese muzeistice. Aproape nu a existat membru al Academiei Române care să nu fi făcut vreo astfel de donație, oricât de redusă numeric, dar deosebit de însemnată.

Între acești donatori un loc aparte ocupă Dimitrie A. Sturdza, a cărui activitate a fost strâns legată de cea a supremului for de cultură în fruntea căruia a stat peste trei decenii și jumătate ca președinte, vicepreședinte și mai ales ca secretar general. Dragostea față de Academia Română a dovedit-o și prin darurile pe care, în repetate rânduri, i le-a făcut. Nu a existat vreun moment aniversar mai important din viața țării, a instituției pe care o slujea sau a sa personal care să nu fi fost marcat de vreun dar oferit supremului for. „Nu era an în care să nu vie cu brațul plin – avea să afirme în 1914 președintele Academiei, dr. Constantin I. Istrati, care continua: Mica sa diurnă de secretar general și o bună parte, adeseori, din ceea ce primea de la Creditul Funciar Rural erau cheltuite pentru a cumpăra neconținut documente și publicațiuni, din cele mai rari și mai de valoare, ce se propuneau Academiei. Tot ce avusese, și avusese mult de la scumpul său părinte, cărți vechi românești, documente și manuscrise, tot ce a mai cumpărat încă în lunga sa viață, precum și importanta sa colecțiune numismatică, au fost pe rând aduse și vărsate în comoara trecutului de la Academia Română”²⁴. În calitățile sale de președinte al Consiliului de Miniștri ori de ministru al Instrucțiunii și Cultelor, Dimitrie A. Sturdza a dispus sau a aprobat transferul către Biblioteca Academiei a zeci de biblioteci mănăstirești, scoase din uz, așa cum s-a întâmplat, de pildă, cu cele de la Pobrata, Hangu, Neamț, Slatina, Biserici, Cernica, Râșca, Vorona, Țigănești etc. Tot el a pus bazele Cabinetului de stampe, Cabinetului cartografic și l-a îmbogățit pe cel numismatic. Pe bună dreptate, unul din colaboratorii lui cei mai apropiați, Ioan Bianu, avea să afirme: „Aici, în Academia aceasta, amintirea lui Dimitrie A. Sturdza va fi și trebuie să fie mai vie decât oriunde, fiindcă viața intelectuală între aceste ziduri s-a resimțit decenii întregi de căldura sufletului lui, fiindcă miile de cărți, manuscrise, documente și celelalte colecții adunate își datoresc ființa lor aici neadormitei lor îngrijiri; pentru că, prin prestigiul

persoanei lui a contribuit, mai mult decât oricine până acum, la înălțarea prestigiului instituției, dându-i, astfel puteri materiale și morale pentru scopurile înalte cărora este închinată”²⁵.

Asemenea lui Dimitrie A. Sturdza, au continuat să doneze cărți și manuscrise Alexandru Odobescu, căruia, între altele, i se datorează, îmbogățirea colecțiilor cu fotografii și desene arheologice, dar și Vasile Alecsandri, de la care s-au primit diferite cărți, între care și manuscrisul *Pilde, povățuiri și cuvinte adevărate și povești de vornicul Iordache Golescu*.

De-a lungul anilor, a contribuit la îmbogățirea Bibliotecii Academiei mitropolitul Iosif Naniescu – din 2017 Sfântul Ierarh Iosif cel Milostiv, mitropolitul Moldovei. La 25 mai 1901, trimitea supremului for de cultură „două lăzi cu diferite cărți, 288 manuscripte vechi românești, grecești și slavonești de psaltichie din diferite timpuri, 1008 volume și broșuri, cărți diferite, 25 de hărți geografice și planuri, 41 stampe și portrete, precum și trei portrete istorice în ulei”²⁶. Gestul a fost repetat la 8 iunie același an, când oferea Academiei Române 36 de documente, dintre care unul din 1498 de la Ștefan cel Mare, iar altul din 1664, purtând o pecete de argint aurit, opt documente din secolul al XVII-lea, 12 din secolul al XVIII-lea, restul fiind din secolul al XIX-lea²⁷. Donația a fost primită cu recunoștință de membrii înaltului for, exprimată de președintele Academiei și în cuvântul rostit la Iași, în 1901, cu prilejul împlinirii de către Iosif Naniescu a 25 de ani de arhipăstorire: „Academia – i se adresa Petru Poni – nu poate lăsa să treacă această ocaziune fără a exprima din nou adâncă ei recunoștință pentru generosul dar prin care ați înavuțit, într-un mod atât de strălucit, biblioteca celui mai înalt institut de cultură al României”²⁸.

Din dorința „de a se putea folosi de ele toți iubitorii de științe și toți aceia cari vor voi și vor dori să cunoască trecutul istoric al scumpei noastre patrii și al sfintei noastre biserici creștine ortodoxe”, cărțile, manuscrisele și documentele pe care le mai avea în locuința din București, din curtea bisericii Antim și în Palatul mitropolitan din Iași trebuiau să revină, după moartea sa, tot Academiei Române. Acestea, ca și cele donate în timpul vieții, urmau să se păstreze „de-a pururea sub numele de «Biblioteca Iosif Naniescu, mitropolitul Moldovei, dăruită Academiei

Române»”²⁹, cărțile, documentele și manuscrisele donate de el contribuind la sporirea zestrei celei mai de seamă biblioteci a țării.

Episcopul Melchisedec Ștefănescu, „una din podoabele acestei Academii, care s-a distins ca teolog, ca istoric, ca filolog”, după cum îl caracteriza Ioan Kalinderu, în discursul său de recepție³⁰, s-a numărat și el printre cei care au îmbogățit colecțiile Academiei Române, al cărui membru titular era încă din 1870. Prin testamentul său³¹, purtând data de 4 octombrie 1889, anunța că ceea ce a „agonisit în curgerea unui serviciu public de 45 de ani ca profesor și apoi ca episcop”, „să servească pentru dezvoltarea intelectuală, morală și religioasă a națiunii în genere și a Bisericii Române Ortodoxe în special”. Ca atare, a donat Academiei Române 2 593 cărți, între care 1254 românești, 629 rusești, 69 slavone, 201 franceze, 39 latine, 104 grecești, 8 ebraice și 289 germane, cărora li s-au adăugat 114 monede de aur, argint și aramă, grecești, bizantine, romane, dar și ale unor state moderne³².

La îmbogățirea colecțiilor Bibliotecii au mai contribuit, cu valoroase volume, documente și manuscrise, diferite persoane din întreaga țară: membri ai Academiei, dar și învățători, profesori, preoți, medici, ofițeri, toți iubitori ai cărții, animați de dorința de a le oferi spre păstrare și studiu supremei instituții academice: Nicolae Iorga, Constantin Erbiceanu, Ioan Bianu, dr. Constantin I. Istrati, Constantin N. Hamangiu, Ștefan și Gheorghe Longinescu, Constantin Ionescu-Mihăești, protosinghelul Dionisie Udișteanu, arhiereul Veniamin Pocitan, scriitorul Alexandru Davila etc. Între acestea se găsesc documente românești, slavone, latinești, grecești, ungurești, turcești etc.

Acestora li s-au adăugat numeroase scrisori, cum au fost, de pildă, cele donate de: Mihail Kogălniceanu – corespondența cu împărăteasa Chinei; Iancu Bălăceanu – corespondența lui Ion Heliade Rădulescu cu Constantin N. Racotă; inginerul Constantin Bușilă – corespondența lui Vasile Alecsandri cu Dimitrie A. Sturdza etc.

Larândul său, Titu Maiorescu a depus serioase eforturi pentru ca Academia să intre în posesia documentelor culese de Eudoxiu Hurmuzachi din arhivele din Viena, pe baza cărora a fost începută importanta colecție ce poartă numele, de atunci

și până astăzi, al istoricului bucovinean, *Colecția Hurmuzaki. Documente privitoare la istoria românilor*. Pe aceeași linie, oferea mai multe scrisori rămase de la tatăl său Ioan Maiorescu. Cu toate că cea mai mare parte o publicase deja în paginile „Convorbirilor literare”, considera că „originalele lor nu pot să fie mai bine păstrate decât în biblioteca de manuscrise a Academiei noastre”, după cum menționa în scrisoarea de donație din 10 martie 1901, citită în plenul Academiei de vicepreședintele Iacob C. Negruzzi³³. La 25 ianuarie 1902, Titu Maiorescu făcea cea mai de preț donație Academiei Române: întregul fond de manuscrise ale lui Mihai Eminescu, „dăruite mie de dânsul în diferite ocaziuni – multe manuscrise, parte poezii publicate, parte studii, traduceri și articole în presă. Toate aceste manuscrise, așa cum se află: în cărți cartonate, în caiete cusute și în foi volante, vi le trimit alăturat și le dăruiesc la rândul meu Academiei Române pentru a servi celor ce se vor ocupa în viitor cu cercetări mai amănunțite asupra vieții și activității marelui nostru poet”³⁴. La 16 ianuarie 1904, Titu Maiorescu mai dăruia 14 scrisori primite de la Vasile Alecsandri. Cu această ocazie menționa că acestea erau doar o mică parte din numărul mare de scrisori pe care le avea de la „bardul de la Mircești”, cele mai multe cuprinzând aspecte strict personale.

Au fost numeroase și cazurile în care urmașii au oferit Bibliotecii Academiei cărți și manuscrise: Fany Rebreanu și Florica Vasilescu Rebreanu dăruiau peste 1800 de opere și 2500 volume care au aparținut lui Liviu Rebreanu; Elena Coșbuc oferea manuscrisele traducerilor *Odelor* și *Epozelor* de Horațiu și *Divinei Comedii* de Dante făcute de George Coșbuc; Ruxandra Vlahuță dădea spre păstrare manuscrisele rămase de la soțul său, scriitorul Alexandru Vlahuță; Ana Aman oferea Bibliotecii documente și manuscrise privitoare la viața și opera lui Theodor Aman; Ana Conta Kernbach dăruia manuscrisul lucrării *Încercări de metafizică* și fragmente din manuscrisul *Teoriei undulațiunii universale* rămase de la fratele său, filosoful Vasile Conta, dar și Regina Maria care, în 1938 dăruia, în original și în traducere, 31 dintre lucrările sale, cele mai multe cu autograf.

În colecțiile Academiei au intrat hărți, tablouri, stampe, fotografii grație donațiilor făcute, între alții, de Ștefan Fălcoianu, Nicolae Docan,

Gheorghe Petrașcu, Emanoil Pantazi, Nicolae Dona ș.a.

Totodată, au fost donate și prețioase obiecte de muzeu, între care: cupa dăruită de Bogdan Petriceicu Hasdeu moștenită de la bunicul său, Tadeu; o parte din obiectele care au aparținut lui Vasile Alecsandri, între care cupa primită la Montpellier pentru *Cântecul gintei latine*, dar și tablouri, obiecte de scris etc.; o placă de lemn gravată, având pe față imaginea bisericii Stavropoleos, dăruită de preotul-scriitor Ion Agârbiceanu; o veche icoană de lut ars reprezentând pe Sf. Gheorghe călare, găsită în Teleorman, în pământ, înconjurată de monede de argint macedonene din Thasos, dăruită de Ella Greceanu³⁵ etc.

La rândul lor, colecțiile Cabinetului numismatic, ale căror baze fuseseră puse încă din 1871, au sporit considerabil. Mihail C. Șutzu „părintele numismaticii românești”, cum l-a numit Nicolae Iorga³⁶, director al Cabinetului numismatic al Academiei Române, nu s-a mulțumit doar cu organizarea colecțiilor, dar a căutat să le și îmbogățească, între 1877, anul primei sale donații de monede, și până în 1932, măbind zestrea Cabinetului numismatic cu mii de monede și obiecte antice. La rândul său, istoricul Nicolae Docan a lăsat Academiei 1062 monede vechi românești și 797 străine.

Fără îndoială, cea mai de seamă donație care a intrat în fondurile Cabinetului numismatic a fost cea făcută de inginerul Constantin Orghidan³⁷: 7779 piese, dintre care 1750 de aur, restul din argint, bronz sau din alte metale, medalii și plachete; podoabe monetare; antichități dacice; obiecte de arheologie și de artă; camee – între care și renumita „Camee Orghidan”, „singurul cameu de această mărime, care se află azi într-o colecție particulară”³⁸; monede bizantine și bulgărești; obiecte de artă bizantină și rusă; sigilii antice; scarabei egipteni; cilindri asiro-babiloneni; bule de plumb sigilare bizantine; inele sigilare de aur și de argint; ceasornice de buzunar vechi de aur și de argint etc. Fără îndoială, colecția numismatică a lui Constantin Orghidan „este una dintre cele mai bogate și mai variate între toate colecțiile particulare de la noi și din țările vecine”³⁹, după cum se exprima renumitul numismat Constantin Moisil, el însuși cumpărând și donând numeroase piese.

Pe lângă monede, Cabinetului numismatic i-au fost dăruite și medalii. Datorită pasionatului

colecționar Ștefan Capșa, membru al renumitei familii Capșa, Academia posedă o colecție aproape completă de medalii românești și străine privitoare la români, formată din 1537 piese⁴⁰. În 1905, Spiru Haret dăruia câteva exemplare din medaliile bătute de Societatea numismatică cu ocazia comemorării a 400 de ani de la moartea lui Ștefan cel Mare; Seminarul Veniamin din Iași – două exemplare din medalia de argint bătută cu ocazia aniversării unui veac de la fondarea așezământului. Medalii au mai dăruit: sculptorul medalist Emil Wilhelm Becker din București – 59 de medalii și plachete modelate de el între 1933–1940, împreună cu mai multe machete de bronz; genealogistul Emanoil Hagi-Moscu – 12 medalii de bronz din timpul regelui Franței Ludovic al XIV-lea ș.a.

În urma hotărârii luate, începând cu 1941, Monetăria Națională a trimis regulat Bibliotecii Academiei, în mod gratuit, toate medaliile ieșite de sub teascurile ei, „ca semn al aprecierii colecțiilor medalistice și a rolului Cabinetului numismatic în acest domeniu”, după cum afirma, cu legitimă mândrie, Constantin Moisil⁴¹.

Sporirea permanentă a colecțiilor, datorată în principal donațiilor numeroase făcute de-a lungul anilor, impunea ridicarea unei clădiri speciale adăpostirii și studierii lor. La 5 iunie 1937 s-a inaugurat noul local al Bibliotecii, construit și dotat, în parte, în urma unor donații făcute de Ministerul Instrucțiunii Publice, datorită eforturilor dr. Constantin C. Angelescu, membru de onoare și donator al Academiei Române, de Ministerul Finanțelor, prin grija lui Mircea Cancicov și de Banca Națională – instituția care, de-a lungul anilor, sprijinise în mai multe rânduri Academia Română și-i dăruise, pe lângă importante sume de bani pentru unele nevoi imediate, și o colecție valoroasă de tablouri.

Numeroși binefăcători ai Academiei Române au susținut financiar încurajarea cercetărilor științifice, tipărirea unor publicații.

Astfel, în vederea întocmirii unui *Etymologicum Magnum Romaniae*, conținând „toate cuvintele vechi, cari altmintrelea vor fi pierdute pentru generațiunile viitoare”, Regele Carol I oferea Academiei Române, în fiecare an, „modesta sumă de șase mii lei”, convinși fiind că, prin realizarea acestui dicționar, „Academia își va ridica astfel sieși un monument nepieritor”⁴². Constanta preocupare a Regelui Carol I pentru activitatea Academiei răzbate și din prevederile

testamentului său, conform căruia înaltul for urma să primească „șase mii lei capital pentru publicațiuni”, între care la loc de frunte se situa dicționarul limbii române. Chiar dacă nu a reușit să vadă terminat dicționarul-tezaur, inițiativa și donația sa au avut menirea de a da impuls realizării uneia dintre lucrările fundamentale ale Academiei Române.

Pilda Regelui Carol I a fost urmată și de Regele Ferdinand, care, la 14 iunie 1926, când supremul for își sărbătorea 60 de ani de existență, anunța alocarea, prin intermediul fundației ce intenționa să o înființeze, suma de un milion de lei „ca ajutor pentru biblioteca și publicațiunile Academiei Române”⁴³.

O importantă donație în bani (200 milioane lei) a fost făcută de Regele Carol al II-lea în 1937, considerată cu atât mai binevenită cu cât era oferită după exproprierea unei părți din bunurile agricole ale Academiei.

Peste ani, în 1943, prestigioasa Casă editorială „Cartea Românească”, „cu gândul de a contribui la eforturile Academiei Române pentru promovarea cercetărilor asupra limbei și culturii românești”, hotăra instituirea unui premiu pentru cea mai bună gramatică română, donație primită cu recunoștință de Academia Română, și folosită, în principal, pentru realizarea dicționarului-tezaur al limbii române.

O parte a donațiilor făcute Academiei Române erau destinate premierii celor mai de seamă lucrări în diverse domenii: literatură (Constantin N. Hamangiu, Constantin Năsturel-Herescu), istorie și arheologie (Alina Știrbei, Vasile Pârvan, Regele Carol al II-lea), drept (Nicolae Titulescu), medicină (Emanoil Riegler, Calistrat Grozovici, Ion Oroveanu), fizică și chimie (Horia Hulubei, Alexandru Steopoe, Gheorghe Alesandrescu), artă și arhitectură (Jean Lecomte de Noüy, Ioan Dalles, Petre Antonescu), geografie și etnografie (Mihail Vâlsan), studii economice (Dumitru Hagi Vasile), folclor (Constantin Rădulescu-Codin) etc. Pornind de la convingerea că „prețuirea a ceea ce este mai bun în orice domeniu este fără îndoială un mijloc, chiar o datorie pentru a asigura progresul”, Academia Română, datorită generozității donatorilor, a apreciat și a încurajat diferite forme de cultură.

Pe lângă premiile acordate lucrărilor valoroase din diferitele domenii ale literelor, științelor și artelor, în 1929 s-a înființat și un premiu

„de virtute”, asemenea celor similare din alte țări. În amintirea lui Nicolae Mavrogheni, fostul domn al Țării Românești dintre 1786 și 1790, Alexandru Spiridon Mavrogheni lăsa Academiei Române, la 28 septembrie 1929, sarcina de a acorda, o dată la doi ani, un „Premiu de virtute” de 150 lire sterline unui locuitor din București sau, în mod extraordinar, o dată la șase ani, unui așezământ de binefacere din Capitală. Banii proveneau dintr-un fond depus la Banca Națională a Greciei⁴⁴. Pentru prima dată Premiul de virtute „Alexandru Mavrogheni” a fost acordat în 1933 modestei funcționare Artemisa Nicolau care, din salariul ei, îi creștea pe cei șapte copii rămași de la sora sa decedată. Ei i-a urmat o instituție de binefacere: Leagănul „Sf. Ecaterina” din București, înființat încă din 1897 pentru creșterea copiilor orfani și a celor găsiți. Grație generoasei donații făcute de Alexandru Spiridon Mavrogheni, Academia Română era „mulțumită că poate, în public și solemn, să-și exprime recunoașterea ei și să arate sentimentele de caldă prețuire unor astfel de oameni”⁴⁵.

Un alt obiectiv însemnat al donațiilor și legatelor făcute Academiei l-a constituit ajutorarea tinerilor la învățătură sub formă de burse sau de cărți, îmbrăcăminte, rechizite. Au luat astfel ființă numeroase fonduri făcute, în multe cazuri, în amintirea unor persoane dragi din familie – soți, copii, frați –, care aveau în general clauze strâns legate de obiectivele urmărite de Academia Română: Fondul „Ioan Scorțeanu” (donația Mariei Schiopescu), Fondul „Ionel C. Istrati” (donația dr. Constantin I. Istrati), Fondul „Frații Toma și Ioan Socolescu arhitecți” (donația lui Ioan N. Socolescu), Fondul „Grigore C. Angelescu” (donația dr. Constantin C. Angelescu), Fondul „Elena și George Vlasto” (donația Mariei Antachi) etc.

În cea mai mare parte, bursele erau date tinerilor (elevi sau studenți) săraci, dar silitori, pentru a-și continua pregătirea la liceu și la universități din țară și din străinătate. Astfel de burse a acordat filantropul ieșean Vasile Adamachi, datorită căruia numeroși viitori membri ai Academiei Române, între care Petru Bogdan, Ioan Borcea, Constantin Climescu, Neculai Costăchescu, Traian Lalescu, Dimitrie Pompeiu, Grigore T. Popa, Constantin Popovici, Vasile Rășcanu, Ion Simionescu, Haralambie Vasiliu, și-au putut desăvârși studiile în centre de

prestigiu din Europa și din S.U.A. La dezvelirea monumentului funerar din Cimitirul „Eternitatea” din Iași, ridicat după planul arhitectului Domenico Rupolo din Veneția sub supravegherea arhitectului Filip D. Xenopol, fratele istoricului A. D. Xenopol, Dimitrie A. Sturdza, secretarul general al Academiei Române, ținea să precizeze: „Cu începere din anul acesta până în al șaselea an și de acolo înainte în perpetuitate vor fi creșcuți în socoteala fondului Vasile Adamachi și în învățământul superior al științelor 40 de tineri studenți ai Facultății de Științe și de Medicină ai Universității din Iași, licențiați ai Facultății de Științe ai aceleiași universități, bacalaureați care vor urma studiile în Școala de Poduri și Șosele din București... Aceasta este fapta cea mare, bine cugetată, bine cumpănită a lui Vasile Adamachi, a căria punere în lucrare ilustrul donator și bunul patriot a încredințat-o Academiei Române, ca institut nepieritor prin însăși munca lui continuă pe tărâm cultural”⁴⁶. În 1910, din inițiativa „Asociațiunii foștilor bursieri «Vasile Adamachi»”, în frunte cu Ion Simionescu, s-a hotărât editarea „Revistei științifice «Adamachi»”, care, până în 1940, a publicat în principal contribuții ale foștilor bursieri. O parte din sume au fost destinate instituirii a două premii anuale, care urmau să se acorde scrierilor tipărite și lucrărilor întocmite pe subiecte fixate de Academia Română. În sesiunea generală 1896 s-a acordat cel dintâi premiu „Adamachi” lui Eugen Brote pentru lucrarea *Cestiunea română în Transilvania și Ungaria*. De-a lungul anilor, au mai primit premii „Adamachi” Zaharia Boiu, Alexandru Vlahuță, Ștefan Octavian Iosif, Jean Bart, Mihail Sadoveanu, Lucian Blaga, Demostene Botez, Andrei Bârseanu, Gheorghe Ghibănescu ș.a.

Gestul de mare generozitate al lui Vasile Adamachi a fost continuat în anii următori de Jacques M. Elias, Leon Arié, Maria Antachi, Constantin Mironescu, Olga A. Stolojjanu, Apostol P. Papadopol ș.a.

Beneficiarii burselor instituite prin intermediul Academiei Române și-au dovedit recunoștința față de instituția care le-a înlesnit trimiterea la studii și față de cei fără ajutorul cărora nu ar fi putut să-și desăvârșescă pregătirea, ei împărtășind și altora – de la catedră sau prin cărțile și studiile publicate – ceea ce învățaseră. Unii dintre ei au contribuit, la rândul lor, direct, cu bani, la pregătirea altor tineri.

Așa, de pildă, inginerul Ioan P. Trofin, fost bursier „Adamachi”, returna suma echivalentă a bursei, pentru ca „din binele primit să iasă alt bine”⁴⁷. Demn de menționat este gestul altor beneficiari, care au returnat banii primiți ca premiu pentru propriile lucrări, sume destinate fie pentru alte premii, fie pentru diverse nevoi ale Academiei. Astfel, profesorul din Iași Nicolae T. Buzea lăsa cei 350 000 lei primiți ca premiu pentru lucrarea sa *Executarea hotărârilor penale după legiuirea penală Carol II* pentru a fi transformați într-un fond din care să se premieze cea mai bună lucrare din domeniul criminologiei; profesorul Ion Grințescu de la Universitatea din Cluj oferea o parte a sumei Premiului Statului „Gheorghe Lazăr”, cu care fusese distinsă lucrarea sa *Curs de botanică generală*, pentru acoperirea unei părți a cheltuielilor de tipărire a „Buletinului Secțiunii Științifice” al Academiei Române⁴⁸.

Au fost și donatori, precum Ioan Fătu, Maria Carp, Maria Schiopescu, care au dorit să ajute direct, cu cărți, rechizite și îmbrăcăminte, școlarii nevoiași din întreaga țară, ajutoare distribuite, de regulă, înaintea începerii anului școlar. Erau, toate, gesturi de mare omenie și de mare noblete transmise drept modele urmașilor.

Academiei Române i-au mai fost dăruite imobile și terenuri, unele fiind destinate înființării de unități de învățământ.

Seria a fost deschisă de marele proprietar din ținutul Vasluiului Ioan Costache Agarici, pe moșia căruia de la Moara Grecilor, „de aproape 1600 de fălci”⁴⁹ urma să se înființeze o școală „după sistemul școalelor profesionale cu internat”, unde să se predea „și din meșteșuguri acele de primă necesitate pentru agricultură”. Pe lângă întreținerea completă a școlii, Academia trebuia să acorde, din veniturile moșiei, premii anuale. Remarcabilele progrese – medalii de aur obținute în 1907 la expoziția de la București și în 1923 la cea de la Iași – au determinat pe membrii Academiei Române să hotărască, pe baza legii învățământului agricol din 1929, trecerea școlii „Agarici” de la categoria de școală inferioară la cea de „școală practică de agricultură”, scopul ei fiind „de a da instrucție practică agricolă timp de doi ani fiilor de plugari”⁵⁰.

Exemplul a fost urmat de proprietarul Tache Petre Anastassiou. Pe moșiile de la Călmățui și Țigănești din fostul județ Tecuci s-au înființat o

școală primară, la Călmățui, „astfel că elevii cari vor termina cursurile să poată, în baza certificatelor ce li se vor elibera de direcțiune, să fie primiți în orice școală din țară”, și o alta la Țigănești, „de meserii și agricultură sau de comerț”. Supravegheate permanent de Academie, bucurându-se de o bună administrare, de cadre didactice competente, timp de 40 de ani fiii de săteni din comunele respective și chiar din întreaga regiune au putut să capete în aceste școli instrucția și pregătirea necesare. Sporirea permanentă a numărului de elevi, distincțiile obținute la expozițiile naționale, aprecierile unor personalități care au vizitat școlile, atelierile și fermele lor, vorbesc de la sine despre nivelul atins de aceste școli, menținut până la război.

Tot datorită unei donații importante – cea a lui *Ioan Otteteleşanu*, fost ministru de Finanțe la 1866 în guvernul condus de Nicolae Kretzulescu, și a soției sale Elena, urmată de cea a lui Ioan Kalinderu, executorul lor testamentar – avea să-și desfășoare activitatea, sub egida Academiei Române, Institutul de fete de la Măgurele, înființat cu scopul de a da tinerelor „o creștere și educație de bune mume de familie, fără pretenție sau lux”⁵¹, după cum menționa însuși Ioan Otteteleşanu în „diata” sa. La 19 aprilie 1893, după ce Ioan Kalinderu dona Academiei Române averea rămasă de la soții Otteteleşanu – moșiile Fundu Chiselet din județul Ilfov, Otetelișu din jud. Vâlcea, Măgurele, cu castelul, parcul și toate dependențele –, Institutul de fete, de care s-a îngrijit îndeaproape, a devenit o instituție unică în țară. Bucurându-se mulți ani de conducerea înțeleaptă a scriitorului Ioan Slavici, membru corespondent al Academiei Române, autorul de altfel și al proiectului de organizare al noului așezământ, secondat de cadre didactice bine pregătite și devotate, Institutul de la Măgurele a dat rezultate dintre cele mai frumoase.

În 1948, odată cu transformarea Academiei Române în instituție de stat, școlile Academiei au fost nevoite să-și închidă porțile. Rămânea amintirea unor donații pornite din cele mai alese sentimente care, prin grija Academiei Române, au contribuit la cultivarea, în sufletul a serii întregi de elevi, a dragostei, cinstei și al respectului pentru muncă.

Unele donații și legate au avut ca obiective înființarea de așezăminte culturale. După stingerea din viață a ultimului său fiu, Ioan, la 16 mai 1918, Elena I. Dalles dăruia Academiei Române casele

sale din București cu condiția ca în locul lor să fie ridicată „o clădire frumoasă și încăpătoare”, cu „sălile necesare pentru expozițiuni artistice de tot felul: de pictură, sculptură, arhitectură, de țesături și cusături naționale etc., apoi pentru examene și audiții muzicale și declamație, în fine pentru cursurile sau conferințele Asociațiunii Universității populare din București, cum și altor instituții ce s-ar înființa cu menirea de a forma caracterele cetățenilor români pentru cultivarea și educarea lor sufletească”⁵². Așa lua ființă, în centrul Capitalei, Fundația „Ioan I. Dalles”. Clădirea, construită de inginerul Emil Prager după planurile arhitectului Horia Teodoru, a fost inaugurată oficial la 28 mai 1932, ocazie cu care a avut loc vernisajul expoziției de tablouri, desene și schițe organizată de o comisie formată din dr. Ioan Cantacuzino, Anastasie Simu, Jean Al. Steriade, George Oprescu, Gheorghe Petrașcu, Ștefan Popescu și Gheorghe Țițeica. În Catalogul editat cu acest prilej, secretarul general al Academiei Române, matematicianul Gheorghe Țițeica, mare iubitor al artelor, ținea să precizeze bucuria instituției pe care o reprezenta de a fi reușit „să valideze dorința pioasă a testatoarei, înzestrând, prin această Fundație, capitala țării cu săli de cel mai mare folos pentru cultura generală și mai ales pentru cea artistică”⁵³.

Fundația „Ioan I. Dalles” a intrat astfel în circuitul curent. Anual aveau loc aici expoziții, concerte, conferințe, devenind astfel „unul din focarele de cultură intelectuală și artistică cele mai însemnate ale Capitalei”. De-a lungul anilor la Sala „Dalles” au expus singuri sau în grup, numeroși artiști, între care: Jean Al. Steriade, Rodica Maniu, Oscar Han, Francisc Șirato, Nicolae Tonitza, Ștefan Popescu, Dumitru și Aurelia Ghiață, Octav Băncilă, Milița Petrașcu, Iosif Iser, Lucian Grigorescu, Eustațiu Stoenescu, Ion Jalea, Nicolae Dărăscu, Henri Catargi. Sala de conferințe și de concerte a fost folosită de Patriarhia Română, Cercul Artelor, Societatea Scriitorilor Militari, Institutul Francez etc. La Fundația „Dalles” au susținut concerte: George Enescu, Mihail Jora, Ionel Perlea, Constantin Silvestri, Constantin Bobescu, Serafim Antropov, Alfred Alessandrescu, corul „Carmen”, Asociația corală bărbătească „Crai Nou” etc.⁵⁴ În anii următori, numărul manifestărilor găzduite de sălile Fundației au sporit. Numai în 1937/1938, de pildă, s-au ținut 129 conferințe, două congrese, 95 concerte, 28 expoziții de pictură, sculptură, de covoare și cărți⁵⁵. Din 1946 Fundația „Ioan I.

Dalles” a acordat și premii pentru artele plastice. După cum aprecia Gheorghe Țițeica, „Fundația a răspuns astfel pe deplin testatoarei, regretata doamnă Dalles. A mulțumit, pe cât s-a putut, dorințelor artiștilor de a li se da, în condiții ușoare, săli potrivite să pună în valoare operele lor. A corespuns și aspirațiilor publicului de a putea admira regulat expoziții de ale artiștilor de mână întâia și de a putea asculta conferințe și concerte. Prin urmare Academia Română, sub raportul cultural, a reușit să contribuie și pe această cale la cultura publicului bucureștean”⁵⁶.

O donație importantă a făcut Elisa I. Brătianu, a doua soție a lui Ionel I.C. Brătianu. La 13 iulie 1945, ca membră fondatoare, alături de cumnatul său Constantin I.C. Brătianu, alcătuita un proiect de Convențiune prin care așezământul din strada Amzei era trecut în patrimoniul Academiei Române „în plină proprietate și posesie”, „cu toate bunurile, drepturile și obligațiunile de orice natură, cu orice titlu și de oriunde ar deriva”, toate formând un fond sub numele de „Academia Română – Biblioteca «I.I.C. Brătianu»”. Veniturile fondului urmau să fie folosite organizării și întreținerii unei biblioteci publice de istorie, publicarea actelor și documentelor privitoare la istoria românilor, precum și a lucrărilor științifice și de popularizare a cunoștințelor istorice, sociale și economice, „a celor care ar avea de scop să întărească simțământul național românesc”⁵⁷. Referindu-se la valoarea acestei donații, secretarul general al Academiei, Alexandru Lapedatu, afirma la 15 mai 1946: „Între daniile primite se cuvine a fi menționată în particular Biblioteca Așezământului «Ion I. C. Brătianu», fără îndoială cea mai prețioasă, în felul său, donațiune pe care a primit-o până acum Academia noastră. Căci nu e vorba numai de un foarte bogat și select fond de publicații – peste 40 000 volume – privitoare, în cea mai mare parte, la pământul și trecutul românesc sau în legătură cu aceasta, ci, în același timp, și de localul propriu, parte construit, parte amenajat pentru o bibliotecă modernă – cu depozite speciale pentru cărți, cu admirabile săli de lectură și de conferințe, cu biroul în care a lucrat Ion I.C. Brătianu, cu locuința pentru director și cu alte compartimente, local înzestrat, ca mobilier, cu tot ceea ce reclamă, azi, o instituție publică de acest fel, la dispoziția cercetătorilor și specialiștilor”⁵⁸.

La 7 iunie 1946, Elisa I. Brătianu trimitea președintelui Andrei Rădulescu o scrisoare prin

care dăruia Academiei Române restul averii sale compusă din patru imobile din str. Biserica Amzei nr. 5 și 7, pentru a forma astfel „un singur patrimoniu cu acela fost al Așezământului «Ion I.C. Brătianu», sub numele «Academia Română – Biblioteca Ion I.C. Brătianu»”. În ianuarie 1948, în urma rechiziționării Palatului Știrbei din Calea Victoriei pentru Uniunea Femeilor Antifasciste Române, se solicita Ministerului de Interne aprobarea adăpostirii, la Biblioteca „Ion I.C. Brătianu” a bibliotecii fostului domnitor al Țării Românești, Barbu Dimitrie Știrbei, formată din „colecții istorice și documentare de cel mai mare interes pentru trecutul nostru”⁵⁹. În martie același an, încăperile Bibliotecii „Ion I.C. Brătianu”, pregătite pentru a fi deschise publicului, au fost sigilate și puse sub „pază polițienească”⁶⁰. În ședința din 20 mai 1948, Andrei Rădulescu informa, cu profundă mâhnire, despre ridicarea din Biblioteca „Ion I.C. Brătianu” a unor cărți „ce sunt, precum se știe, în cea mai mare parte de mare valoare”⁶¹. De altfel, la 5 mai 1948, prin decretul nr. 21, lua ființă „Așezământul cultural «Nicolae Bălcescu»”. În aceste condiții, Elisa Brătianu și cumnatul ei solicitau Comisiei superioare a persoanelor juridice din Ministerul Justiției radierea „fostei asociațiuni culturale Așezământul «Ion I. C. Brătianu»”⁶². Cu aceasta se încheia o pagină a unei donații dintre cele mai importante.

Între daniile făcute Academiei Române se detașează și cea a criticului și istoricului literar Ilie E. Torouțiu, care, în 1944, a dăruit supremului for de cultură Tipografia „Bucovina” cu sediul în București, strada Grigore Alexandrescu, „cu tot inventarul tehnic aflător în imobil”⁶³. După ce ani la rând de sub teascurile ei au ieșit numeroase lucrări ale Academiei Române, între care și câteva fascicule din dicționarul-tezaur al limbii române, Tipografia „Bucovina” devenea proprietatea înaltului for de cultură, aici urmând să apară în continuare noua serie a revistei „Convorbiri literare”, dar și volume din colecția *Studii și documente literare*, inaugurată de donator, care, în cele 13 volume pe care le-a coordonat, a publicat corespondența junimiștilor și sămănătoriștilor însoțite de note, comentarii și indici. Acestei donații, Ilie E. Torouțiu i-a mai adăugat, în 1947, suma de 10 milioane destinată sprijinirii volumelor din bibliografia periodicelor realizate de Biblioteca Academiei, 5 milioane lei „în vederea sporirii Premiului «Pârvan»”, precum și 4 milioane lei pentru înființarea a trei premii,

puse la dispoziția celor trei secții ale Academiei: Literară, Istorică și Științifică⁶⁴.

La 24 octombrie 1947, rezultat al unei însemnate donații, în București se inaugura, sub egida Academiei Române, Muzeul de Artă Veche Apuseană, dăruit de inginerul Dumitru Furnică-Minovici. Ridicată în partea de Nord a Capitalei, lângă Muzeul de Artă Populară „Dr. Nicolae Minovici”, clădirea, începută în 1939 și terminată în 1941, a fost proiectată în stilul gotic englez al epocii Tudor de către arhitectul Enzo Canella, după sugestiile proprietarului, fiind destinată a adăposti o bogată colecție de obiecte de artă: mobilier, tapiserii, covoare, goblenuri, vitralii, gravuri din secolele XV–XVII, picturi din școlile flamandă și italiană, arme vechi, obiecte de ceramică de Meissen și Delft, cărți rare etc.⁶⁵. Prin această donație de excepție, completată în anii următori de ing. Dumitru Furnică-Minovici și de soția sa Ligia cu alte opere de artă, Academia se îmbogățește cu o colecție unică în România pe care a știut, în pofida tuturor vicisitudinilor, să o administreze conform dorinței generosului donator. Frumusețea arhitectonică a clădirii, dar mai cu seamă varietatea și calitatea artistică deosebită a întregii colecții fac și astăzi din Muzeul de Artă Veche Apuseană „Ing. Dumitru Furnică-Minovici” un reper important pe harta muzeistică din București.

În peisajul Capitalei, la 1 martie 1939, apărea un nou așezământ, de data aceasta spitalicesc, ridicat de Academia Română datorită legatului lui Jacques M. Elias. Prin testamentul din 2 decembrie 1914, caracterizat drept „model de erudiție juridică și de atitudine patriotică”⁶⁶, bancherul bucureștean lăsa Academiei Române întreaga sa avere mobilă și imobilă, „fără nici o rezervă, oriunde se va afla această avere, în țară și în străinătate”. Academia urma să înființeze „o fundație de cultură națională și de asistență publică numită Fundația «Familiei Menahem H. Elias»”, care, conform testamentului, avea ca scop întemeierea, întreținerea, dezvoltarea sau ajutarea instituțiilor de cultură, dar și de opere de asistență publică și de binefacere, precum burse pentru copiii săraci, cantine școlare etc.⁶⁷.

Principala obligație a Fundației era construirea și întreținerea în București a unui spital cu cel puțin o sută de paturi, în care urmau să fie primiți „bolnavi de ambele sexe, israeliți și de orice altă credință” și unde „se vor da consultații și medicamente gratuite”⁶⁸. Prin grija Academiei Române s-a reușit ridicarea unui spital modern, alături de

care s-au construit laboratoare și un sanatoriu, astfel că, după cum spunea la inaugurare Grigore Antipa, „marile autorități medicale care l-au vizitat au putut spune despre el că «nu are pereche în Europa»”. Cu aceeași ocazie, el își îndrepta gândul, „cu evlavie și recunoștință”, spre marele filantrop Jacques M. Elias, „care a muncit o viață întreagă și a adunat ca o albină, ban cu ban, o mare avere, neîntrebuințând pentru sine decât strictul necesar al unui trai foarte modest, pentru a putea destina apoi întregul fruct al muncii înzestrării Capitalei țării cu o măreață operă de cultură și binefacere. Este o faptă de cel mai înalt patriotism și umanitarism, pentru care țara noastră să-i fie recunoscătoare, iar numele său să fie pururea pomenit”⁶⁹.

De-a lungul anilor, activitatea spitalului s-a desfășurat sub stricta îndrumare a Fundației. Dacă începutul a fost mai mult decât promițător – chiar din primul an 25% din internările în spital au fost gratuite, s-au încheiat cu diferite instituții contracte pentru acordarea asistenței medicale cu reduceri substanțiale, s-au introdus metode moderne de anestezie, s-a desfășurat o intensă activitate de cercetare etc.⁷⁰ –, în anii următori spitalul a trecut și prin momente dificile: la sfârșitul lunii noiembrie 1940 Marele Stat Major a rechiziționat un etaj al spitalului, pentru ca în iunie anul viitor acesta să fie pus în întregime la dispoziția Misiunii Militare Aeronautice Germane, iar din 1944 armatei sovietice de ocupație, până în 15 ianuarie 1948, când a intrat, fără acordul Fundației, în rețeaua sanitară a Ministerului Sănătății⁷¹, situație ce a durat până în 1960, când Academia Română și-a intrat în drepturile ei.

Testamentul lui Jacques M. Elias prevedea și construirea și întreținerea în București a unui gimnaziu și a unei școli profesionale pentru „elevii israeliți și de orice altă credință”, precum și acordarea de burse „de interes practic și științific”⁷².

O preocupare constantă a conducerii Fundației a fost și aceea de a ajuta instituțiile de cultură și de asistență publică. De-a lungul anilor au beneficiat de ajutorul Fundației: Societatea pentru profilaxia tuberculozei, Societatea de Cruce Roșie pentru populația refugiată din Basarabia, Societatea pentru combaterea tuberculozei la copii, Societatea „Principele Mircea”, Așezămintele brâncovenești, Societatea surdo-muților, Căminul de ucenici „Prof. G. Trancu” din Iași, Societatea studenților în medicină, ateneele populare etc.⁷³

Academia și Fundația și-au concentrat toate energiile pentru a aplica cât mai bine dorințele generosului testator, arătându-și profunda recunoștință față de încrederea ce i-o arătase Jacques M. Elias, gest care „obligă această instituție de cultură românească să păstreze cea mai vie amintire numelui său și să-l prenumere între marii sprijinitori ai programului cultural al țării”⁷⁴.

Academiei i-au fost donate și imobile, unele dintre ele cu destinații precise: avocatul Gică Ștefănescu, de pildă, dăruia casa sa din Câmpulung Muscel, „model de stil vechi românesc”, pentru înființarea unui muzeu regional⁷⁵; Zoe Caribol, în conformitate cu dorințele Elenei Văcărescu, sora sa, lăsa Academiei Române conacul, parcul și dependențele din moșia Văcărești, județul Dâmbovița, pentru „un loc de odihnă și un mediu de studii și de meditațiuni în mijlocul naturii frumoase și al atmosferei tradiționale românești a familiei Văcăreștilor”, astăzi, din păcate, o jalnică ruină.

În alte cazuri, imobilele urmau a fi vândute, venitul obținut fiind folosit pentru instituire de burse sau premii, așa cum rezultă din legatele lui Constantin Gh. Vernescu, Teodor Petrescu-Ciorobea, Petre și Maria Lucaci, Constantin Mironescu ș.a.

Academia a acordat o atenție specială respectării întocmai a clauzelor înscrise în actele de donație sau în legate, cele mai multe venituri obținute din exploatarea moșiilor fiind destinate acordării de premii și burse. Așa de pildă, Maria Carp testa, în 1892, moșia Olteni-Teleorman, „în toată întinderea ei, cu toate îmbunătățirile, ecaretele, mori și tot ce se află pe dânsa”, cu îndatorirea ca înaltul for academic să înființeze un premiu trienal de 7000 lei, pentru cea mai bună lucrare în limba română, acordat alternativ pentru o scriere militară și pentru una civilă⁷⁶. La rândul său, profesorul Alexandru F. Robescu lăsa Academiei Române moșia Căputeasca din fostul județ Râmnicu Sărat, din al cărui venit urma să fie întreținuți în străinătate „doi tineri studioși în ramura ce Academia va găsi cu cale și mai mult în folosul țării”⁷⁷, iar dr. Corneliu Păcuraru-Bianu testa, în 1916, 148 hectare lângă gara Mircea Vodă, județul Constanța, pentru burse „numai pentru fiii de români distinși la învățătură și lipsiți de mijloace”, dar și pentru înființarea unui premiu pentru cărți didactice și publicații literare și filologice⁷⁸.

Destinații similare se regăsesc și în legatul generalului Henri Mathias Berthelot, devenit, la 13 mai 1917, cetățean de onoare al României pentru munca sa și al misiunii în fruntea căreia s-a aflat. La 22 octombrie 1922, Corpurile Legiuitoare au votat legea prin care i-au donat, „în deplină proprietate, în mod irevocabil și gratuit”, un lot de pământ cu casă în comuna Fărcădinul de Jos din județul Hunedoara. Alegerea de către statul român a locului dăruit nu a fost întâmplătoare. Acesta era situat în Transilvania de curând unită la patria-mamă, aproape de ruinele anticei Sarmizegetusa, în vatra de plămădire a poporului român, astfel că generalul „va avea prilejul și plăcerea să se simtă în mijlocul elementului celui mai curat românesc și să vadă încă o dată că idealul dezrobirii fraților din Ardeal, pentru care oastea română a luptat și pentru care el însuși și-a consacrat activitatea zilelor grele de război, era o realitate dureroasă atunci, fericită astăzi”⁷⁹. La 5 iunie 1926, ca o dovadă a recunoștinței față de marile servicii aduse României, Academia Română l-a ales printre membrii ei de onoare. În același an, la 1 decembrie, generalul Berthelot lăsa Academiei Române, după încetarea sa din viață, „toată partea din averea aflată în România, atât în bunuri mobiliare, cât și imobiliare”, desemnându-l drept executor testamentar pe generalul Radu R. Rosetti, membru titular al înaltului for. Venitul era destinat înființării de burse, lăsându-se la latitudinea Academiei specialitățile, durata și cuantumul acestora⁸⁰. Ferma și conacul „Berthelot” intrau astfel sub directă administrare a Academiei Române care, până în 1948, s-a preocupat îndeaproape de întreținerea în bună stare. Odată cu pierderea, în 1948, a proprietății – ca de altfel a tuturor bunurilor ce-i fuseseră donate sau testate de-a lungul anilor – Academia Română a fost nevoită să renunțe la un adevărat simbol, care menținea vie, pe pământ românesc, amintirea generalului Berthelot.

La rândul său Nicolae Titulescu a lăsat supremului for, „în plină proprietate”, un teren și conacul ridicat în comuna Titulești, județul Olt, Academiei Române revenindu-i obligația instituirii unui premiu trienal pentru o lucrare de drept internațional și înființării unei biblioteci populare, ambele urmând să poarte numele marelui diplomat⁸¹.

Mai mici sau mai mari, donațiile și legatele – baza materială datorită căreia Academia Română a

putut să-și desfășoare activitatea – au fost primite și gestionate cu strictețe; atunci când actele nu prevedeau nicio destinație expresă, bunurile au fost folosite pentru nevoile ei culturale imediate; în cazul în care se menționau anumite clauze – instituire de premii, înființare de școli sau așezăminte, ajutoare pentru tinerii studioși etc. – s-a urmărit aplicarea acestora, Academia dând un frumos exemplu de corectitudine și seriozitate, respectarea întocmai a prevederilor donațiilor și legatelor constituindu-se și într-un omagiu adus generoșilor binefăcători.

Gesturile lor au fost cinstite mereu în Academie: cu ocazia primirii actelor de donație, a acordării premiilor sau burselor în urma acestora, a deschiderii sau încheierii anului școlar, a prezenței, cu diferite ocazii, a donatorilor ori a membrilor familiilor lor la ședințele publice, consemnarea donațiilor în „Analele Academiei” etc.

De asemenea, rapoartele anuale prezentate de secretarul general cuprindeau capitole speciale consacrate donațiilor și legatelor – ocazie binevenită de reamintire a celor care, în cursul anului respectiv, făcuseră danii Academiei Române. Cu atât mai mult, ele nu puteau a nu fi menționate cu prilejul unor ședințe festive. Așa bunăoară, la împlinirea a 25 de ani de existență a supremului for de cultură al țării, într-un capitol special al raportului-bilanț al realizărilor obținute în intervalul 1866–1891, Dimitrie A. Sturdza se referea și la *Averea Academiei Române*. Cu prilejul aniversării a 75 de ani de existență a Academiei Române, Alexandru Lapedatu avea să-l completeze pe înaintașul său, cu menționarea, după cum era și firesc, și a altor donații. „Academia nu și-ar fi putut îndeplini misiunea și nici ar fi putut ajunge, cum vom vedea, la starea materială în care se găsește ea astăzi – sublinia, în 1941, secretarul general al Academiei –, dacă silințele ei n-ar fi fost secundate și sprijinite de atâția generoși donatori, animați de cele mai nobile sentimente pentru instituțiunea noastră și pentru cultura românească. Căci, prin lucrările ei, ca și prin modul cum a administrat legatele și donațiunile ce i s-au făcut și a îndeplinit dispozițiunile și dorințele testatorilor și binefăcătorilor ei, Academia Română și-a câștigat deosebită încredere în toate straturile societății românești. Această încredere s-a manifestat și se manifestează prin legatele și donațiunile ce i-au venit și-i vin neconținut”⁸².

Din dorința de a-i omagia pe donatorii și testatorii Academiei Române, dr. Constantin I. Istrati propunea, în 1914, înființarea unei „Cărți de aur”, „monument de pietate ridicat în memoria aceluia cari, prin donațiunile lor, au întărit Academia Română, această înaltă și primă instituțiune cu caracter general românesc și care are menirea să fie farul culturii noastre naționale”⁸³.

Ideea a reluat-o în 1916. În deschiderea sesiunii generale în care s-a marcat împlinirea unei jumătăți de veac de la semnarea decretului de înființare a Societății Academice Române, dr. Constantin I. Istrati ținea să aducă un omagiu generoșilor donatori, „cari au lăsat Academiei, fiindcă știau că este a neamului, prețul obozei și muncii adesea a unei vieți întregi. Recunoștința noastră – spunea președintele Academiei Române – e cu atât mai mare, cu cât mulți dintre ei aveau familie, numeroși nu aveau o cultură deosebită, ci numai un suflet ales și prielnic intereselor mari ale obștiei locale sau ale neamului... Acestor inimi generoase se cade iarăși să ridicăm un monument special, demn de ei și de Academie, o «carte de aur», în care, în mod deslușit și cuprinzător, să se arate viața lor, daniile lăuate și ceea ce s-a făcut cu ele”, convinși fiind că „Procedând astfel, noi, cei de la Academie, cari din fericire nu avem nimic de ascuns sau de tănuit, vom face o operă omenească de cinste și de adevărată recunoștință și vom da cheazășie pe viitor și altor oameni de inimă, cari vor voi să ne ajute”⁸⁴.

Amintirea donatorilor a fost mereu vie în cadrul Academiei. Ori de câte ori se ivea prilejul, erau pomeniți cu recunoștință și evlavie. În 1921 s-a luat hotărârea ca, în fiecare an, în timpul sesiunii generale, să se țină o ședință solemnă pentru pomenirea donatorilor. Seria a fost deschisă la 1 iunie 1922 de Ioan Bianu prin comunicarea *Pomenirea donatorilor Academiei Române*, în care sublinia, între altele: „Donațiunile acestea sunt toate aduse la această instituțiune ca la un templu al culturii naționale, întocmai precum în secolii trecuți se făceau donațiunile la mănăstiri și biserici, pe când credința, religiunea, biserica erau singurele așezăminte de înălțare sufletească spre care năzuiau sufletele de elită”⁸⁵.

Începutul făcut de Ioan Bianu a continuat, iar propunerea dr. Constantin I. Istrati, de realizarea unei „cărți de aur” a donatorilor a devenit, în parte, realitate. În 1932 vedea lumina tiparului

volumul intitulat *Acte de fundațiune* – prezentarea cronologică a 83 de fonduri formate pe baza unor testamente și donații.

O altă formă prin care membrii Academiei Române și-au arătat recunoștința a constituit-o participarea la slujbele religioase de pomenire a donatorilor decedați, evenimente ce aveau loc, cel mai adesea, la bisericile din imediata apropiere a Academiei: Sf. Nicolae Tabacu și Amzei. La 27 mai 1933, de pildă, o asemenea slujbă a fost oficiată de patriarhul Miron Cristea, el însuși membru de onoare al supremului for. În paginile „Analelor” se găsesc consemnate astfel de momente de pioasă aducere-aminte, la care nu o dată lua parte întregul corp academic. În același timp, Academia a respectat cu sfințenie și clauzele înscrise în unele testamente privitoare la îngrijirea mormintelor donatorilor, cele mai multe aflate în Cimitirul „Bellu” din București. Erau gesturi de recunoștință față de cei care, înțelegând rostul înalt al Academiei Române, au contribuit, în diverse moduri, la dezvoltarea și la înflorirea ei.

Decretul Consiliului de Miniștri din 2 noiembrie 1948 a pus capăt cu brutalitate acestor lăudabile inițiative, bunurile Academiei Române trecând în proprietatea statului. De la o instituție definită în legea din 1879 de transformare a Societății Academice în Academie Română, ca „persoană morală și independentă în lucrările sale de orice natură”⁸⁶, instituția academică devenea din 1948 „instituție de stat”, veniturile „de orice natură” ale Academiei urmând a fi „înglobate în buget”⁸⁷. Articolul 68 al Statutului din 12 august 1948 preciza că Academia Republicii Populare Române putea primi doar donații care servesc direct membrii ei (documente, cărți, colecțiuni de valoare științifică, artistică etc.), bunurile mobile și imobile trecând în patrimoniul ministerelor de resort⁸⁸.

În pofida tuturor greutăților, totuși tradiția donațiilor făcute Academiei Române a continuat⁸⁹.

Iată doar câteva exemple. Îngrijorat de soarta colecției sale, istoricul de artă George Oprescu și-a manifestat în 1959 dorința de a o lăsa Academiei Române, al cărui membru devenise încă din 1938. La 31 octombrie 1962 dona Cabinetului de Stampe al Bibliotecii Academiei peste 1400 de desene și 6000 de gravuri, completate ulterior cu alte piese de grafică achiziționate între timp, restul impresionantei sale colecții de artă românească și

străină – picturi, sculpturi, covoare orientale și de cult – urmând să rămână și pe mai departe în casa sa, transformată într-un adevărat muzeu, deschis spre vizitare încă din timpul vieții donatorului. La rândul său, scriitorul Victor Eftimiu, și el membru al înaltului for, îi dona în 1961, locuința sa din București, situată lângă parcul Cișmigiu, împreună cu întreaga colecție de artă, alcătuită din picturi, porțelanuri fine, sculpturi, piese de mobilier, intrată efectiv în patrimoniul Academiei în 1973. La doi ani de la încetarea din viață a soțului ei, criticul, istoricul literar și scriitorul George Călinescu, Alice-Vera Călinescu dona Academiei casa din București împreună cu colecția de pictură, sculptură și grafică românească, icoane pe sticlă, mobilier occidental, îndeosebi francez, scoarțe oltenesti și covoare orientale, precum și întreaga bibliotecă compusă din aproape 4000 de volume. Importantă este și donația făcută în 1969 de sculptorița Maria Bâscă formată din circa 660 de piese (icoane pe sticlă și lemn, precum și obiecte de artă populară din lemn și ceramică).

După 1990, Academia Română a depus serioase eforturi pentru a-și recupera unele dintre proprietățile deținute înainte, de a le restaura pe cele retrocedate, de a le da destinații cât mai apropiate dorințelor donatorilor și specificului instituției academice. Exemplul cel mai bun în acest sens îl reprezintă „Conacul Berthelot”, refăcut în vechea lui splendoare și devenit astăzi sediul Centrului de Dezvoltare Durabilă „Țara Hațegului-Retezat”. În alte cazuri, Academia Română, reintrând în proprietatea unor imobile ce-i fuseseră donate cu decenii în urmă, le-a păstrat destinația, cu atât mai mult cu cât aceasta răspundea pe deplin preocupărilor sale: „Casa Gică Ștefănescu”, care adăpostește Muzeul de Etnografie și Artă Populară din Câmpulung, „Casa Nicolae Titulescu”, astăzi casă memorială, Casa-memorială „Vasile Alecsandri” din Mircești, județul Iași, conacul de la Urlați, unde, la 18 mai 2009, cu ocazia Zilei Internaționale a Muzeelor, în prezența conducerii Academiei, a avut loc vernisajul expoziției permanente a Muzeului „Conacul Bellu”, distins, numai peste un an, cu Premiul Comitetului Național Român al Consiliului Internațional al Muzeelor pentru modul cum a reușit să pună în valoare colecția rămasă de la Alexandru Șt. Bellu, donată de Alexandrina Bellu. La rândul lor, alte imobile, recent intrate în proprietatea Academiei Române – ca de pildă

„Conacul Maican” – urmează a fi reparate, spre a putea primi o destinație conformă cu necesitățile înaltului for, altele, precum casele-muzeu Oprescu și Călinescu, ca și casa de la Otopeni a soților Aurel și Maria Avramescu, păstrătoare a unei colecții impresionante de piese de mobilier din veacurile XVI–XIX, diverse obiecte de faianță, sticlă, zinc, icoane, tablouri și câteva busturi, așteaptă să intre cât mai curând în circuitul muzeistic.

La rândul ei, Biblioteca Academiei Române s-a îmbogățit an de an cu manuscrise, cărți, scrisori, fotografii, stampe etc. donate de aproape toți membrii înaltului for, de instituții și oameni de cultură din țară, dar și din străinătate.

Între donațiile făcute Academiei Române în ultimii ani se detașează, fără îndoială, cea a academicianului Dan Berindei, care a oferit conacul, moșia și pădurea de la Dobrotești, județul Teleorman, dar și cea a omului de afaceri George Brăiloiu, care a cumpărat manuscrisele din tinerețe ale lui Emil Cioran, pe care le-a dăruit apoi Bibliotecii Academiei Române.

În vederea recuperării și primirii de noi donații, ca și a unei mai bune gestionări a lor, în 2005 a luat ființă Fundația „Patrimoniu”, a cărei activitate este pe cât de onorantă, pe atât de anevoioasă. Acțiunea recuperatorie a donațiilor făcute de-a lungul anilor se dorește, fără îndoială, a fi nu numai o obligație, cât mai ales un gest de pietate față de toți cei care și-au îndreptat cu încredere privirea spre supremul for de cultură, susținându-i activitatea. În încheierea acestui discurs de recepție, care, din limita timpului avut la dispoziție nu a putut prezenta pe toți binefăcătorii și toate daniile făcute Academiei Române, de-a lungul anilor, revin la momentul 1941, când Alexandru Lapedatu rostea aceste cuvinte, atât de actuale și astăzi: „Vremurile sunt prea tulburi și perspectivele prea întunecate ca să putem face profeții de viitor, mai cu seamă un viitor apropiat. Un lucru este și rămâne cert pentru noi. Misiunea istorică a neamului românesc în aceste părți de lume se va împlini în pofida tuturor încercărilor și puterilor de a o abate de la cursul ei. Asemenea misiunea Academiei Române în viața acestui neam. Nu ne rămâne deci decât să ne facem și mai departe datoria”⁹⁰.

Și una dintre datoriile supremului for academic a fost și va rămâne mereu cinstirea după cuviință a binefăcătorilor lui, cărora le aducem acum un pios omagiu.

Note

- 1 Vezi *Discursuri de recepție*, vol. I–XI, Editura Academiei Române, București, 2005–2022.
- 2 *Academia Română. LXXV de la înființarea Academiei Române 1866–1941. Cuvântări rostite în ședința festivă din 29 mai 1941*, București, 1941, p. 41.
- 3 Vezi pe larg Dorina N. Rusu, *Donatori și donații 1860–1948*, vol. I, seria „Tezaurul Academiei Române” (coordonatori acad. Ionel Haiduc, acad. Păun Ion Otiman), Editura Academiei Române, București, 2012
- 4 „Analele Academiei Române. Partea administrativă și dezbaterile”, tom XI, 1888–1889, p. 19.
- 5 *Ibidem*, tom. XLI, 1920–1921, p. 87.
- 6 *Ibidem*, p. 79.
- 7 *Ibidem*, tom. XXXIX, 1916–1918, p. 229.
- 8 *Actele și solemnitatea oficială și neoficială a inaugurării Societății Literare Române* culese de V. A. Urechia, București, 1867, p. 43.
- 9 „Analele Societății Academice Române”, tom. III, sesiunea anului 1870, p. 161.
- 10 *Ibidem*.
- 11 *Actele și solemnitatea oficială și neoficială a inaugurării Societății Literare Române*, p. 29.
- 12 „Analele Societății Academice Române”, tom. III, sesiunea anului 1870, p. 163.
- 13 Ioan Lupu, *Episcopul Dionisie Romano, primul donator al Bibliotecii Academiei Române*, în „Biserica Ortodoxă Română”, LXXXII, nr. 11–12, 1964, p. 1122; Tudorel Urian, *Episcopul Dionisie Romano, cărturar și patriot*, în *Istoria Bibliotecii Academiei Române. 1867–1885*, Editura Vremea, București, 2022, p. 26–45.
- 14 „Analele Societății Academice Române”, tom. 1–4, sesiunea anilor 1867, 1868, 1869, p. 33.
- 15 „Analele Academiei Române. Partea administrativă și dezbaterile”, seria II, tom. VI, 1884–1885, p. 62.
- 16 Dorina N. Rusu, *op. cit.*, p. 69.
- 17 *Ibidem*, p. 57–58.
- 18 *Discursuri de recepție*, III (1894–1906), Editura Academiei Române, București, 2005, p. 429.
- 19 *Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România, 1867–1967, Cartea centenarului*, București, 1968, p. 126, 127, 128, 195.
- 20 „Analele Academiei Române. Partea administrativă și dezbaterile”, seria II, tom. XII, 1889–1890, p. 33.
- 21 Dorina N. Rusu, *op. cit.*, p. 67–68.
- 22 *Ibidem*, p. 61, 65.
- 23 „Analele Academiei Române. Partea administrativă și dezbaterile”, tom. XLI, 1920–1921, p. 79.
- 24 *Ibidem*, tom. XXXVI, 1914–1915, p. 41.
- 25 Ioan Bianu, *Răspuns la discursul de recepție rostit de Simion Mehedinți*, în *Discursuri de recepție*. V (1919–1936), Editura Academiei Române, București, 2005, p. 55.
- 26 „Analele Academiei Române. Partea administrativă și dezbaterile”, tom. XXIV, 1901–1902, p. 26, 137.
- 27 *Ibidem*, p. 26.
- 28 *Jubileul de 25 de ani de arhipăstorie a Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop și Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Exarh Plaiurilor D.D. Iosif al II-lea Naniescu*, Iași, 1901, p. 39.
- 29 Dorina N. Rusu, *op. cit.*, p. 215–216.
- 30 *Discursuri de recepție*, vol. III (1894–1906), Editura Academiei Române, București, 2005, p. 13.
- 31 *Testamentul P.S. Melchisedec, episcop de Roman, răposat în 16 mai 1892*, București, 1892.
- 32 „Analele Academiei Române. Partea administrativă și dezbaterile”, seria II, tom. XV, 1892–1893, p. 17–18.
- 33 *Ibidem*, tom. XXIII, 1900–1901, p. 110.
- 34 *Ibidem*, tom. XXIV, 1901–1902, p. 95–96.
- 35 *Ibidem*, tom. LXII, 1941–1942, p. 114.
- 36 *Academia Română. Ședința solemnă pentru sărbătorirea domnilor M. C. Sutz și I. C. Negruzzi la ajungerea vârstei de 90 de ani*, București, 1932.
- 37 Vezi Emanuel Petac, Ștefan Vasiliță, *Colecția ing. C. Orghidan. Monedele de aur grecești și romane*, vol. III, partea I, seria „Tezaurul Academiei Române” coordonatori acad. Ionel Haiduc, acad. Păun Ion Otiman), București, 2012.
- 38 Dorina N. Rusu, *op. cit.*, p. 725.
- 39 „Analele Academiei Române. Partea administrativă și dezbaterile”, tom. LXVI, 1946–1947, p. 329.
- 40 Constantin Moisil, *Colecția medalistică Ștefan Capșa*, în „Comunicări de numismatică și arheologie”, 103–104, 1935, p. 139.
- 41 „Analele Academiei Române. Partea administrativă și dezbaterile”, tom. LXII, 1941–1942, p. 114.
- 42 *Ibidem*, tom. V, 1882–1883, p. 69.
- 43 Dorina N. Rusu, *op. cit.*, p. 445.
- 44 *Ibidem*, p. 475.
- 45 *Ibidem*, p. 477.
- 46 *Fundațiunea Vasile Adamachi. Acte privitoare la familia donatorului și la regularea donațiunei 1793–1894*, București, 1894, p. 67.
- 47 Dorina N. Rusu, *op. cit.*, p. 711.
- 48 *Ibidem*, p. 9.
- 49 „Analele Academiei Române. Partea administrativă și dezbaterile”, tom. XVIII. 1895–1896, p. 57.
- 50 *Ibidem*, tom. LIX, 1938–1939, p. 171–172.
- 51 *Academia Română. Institutul Ioan Oteteleșanu. Acte relative la fundațiune și organizare. 1876–1894*, București, 1894, p. 3.
- 52 Nicolae Peneș, Brîndușa Negulescu, *Fundația Dalles (file de monografie)*, București, 1996, p. 131.
- 53 *Academia Română, Catalogul expoziției la inaugurarea Fundației Ioan I. Dalles. 29 mai 1932.*
- 54 „Analele Academiei Române. Partea administrativă și dezbaterile”, tom. LIII, 1932–1933, p. 68.
- 55 *Ibidem*, tom. LV, 1934–1935, p. 109.

- 56 *Ibidem*, tom. LIV, 1933–1934, p. 108.
- 57 Dorina N. Rusu, *op. cit.*, p. 807.
- 58 „Analele Academiei Române. Partea administrativă și dezbaterile”, tom. LXV, 1945–1946, p. 165.
- 59 Dorina N. Rusu, *op. cit.*, p. 809.
- 60 „Analele Academiei Române. Partea administrativă și dezbaterile”, tom. LXVII, 1947–1948, p. 201.
- 61 *Ibidem*, p. 280.
- 62 Dorina N. Rusu, *op. cit.*, p. 9.
- 63 *Ibidem*, p. 777.
- 64 *Ibidem*, p. 776.
- 65 Vezi Idem, *Monumente de arhitectură*, vol. II, seria „Tezaurul Academiei Române” coordonatori acad. Ionel Haiduc, acad. Păun Ion Otiman), Editura Academiei Române, București, 2012, p. 123–160.
- 66 *Comemorarea a 70 de ani de la moartea lui Jacques M. Elias. 1923–1993*, [București], 1993, p. 61.
- 67 *Ibidem*, p. 9.
- 68 „Analele Academiei Române. Partea administrativă și dezbaterile”, tom. XLIII, 1922–1923, p. 140.
- 69 *Ibidem*, tom. LIX, 1938–1939, p. 79.
- 70 *Comemorarea a 70 de ani de la moartea lui Jacques M. Elias. 1923–1993*, p. 88.
- 71 *Ibidem*, p. 88–89.
- 72 „Analele Academiei Române, Partea administrativă și dezbaterile”, tom. LXV, 1945–1946, p. 255; *Pe urmele lui Jacques Elias. Documente, imagini, mărturii uitate*, București, 2023, p. 77.
- 73 Vezi *Comemorarea a 70 de ani de la moartea lui Jacques M. Elias. 1923–1993*, p. 159–165.
- 74 „Analele Academiei Române. Partea administrativă și dezbaterile”, tom. LIX, 1938–1939, p. 79.
- 75 Dorina N. Rusu, *Donatori și donații 1860–1948*, p. 838.
- 76 *Ibidem*, tom. XVIII, 1895–1896, p. 63–64.
- 77 Dorina N. Rusu, *op. cit.*, p. 286.
- 78 *Ibidem*, p. 322.
- 79 *Prinos de recunoștință generalului Berthelot cu prilejul împrumutării sale*, București, 1923, p. 22.
- 80 „Analele Academiei Române. Partea administrativă și dezbaterile”, tom. LI, 1930–1931, p. 59.
- 81 Dorina N. Rusu, *op. cit.*, p. 684.
- 82 *LXXV de ani de la înființarea Academiei Române. 1866–1941*. Cuvântări rostite în ședința festivă din 29 mai 1941, București, 1941, p. 36.
- 83 „Analele Academiei Române. Partea administrativă și dezbaterile”, tom. XXXVI, 1913–1914, p. 170.
- 84 *Ibidem*, tom. XXXVIII, 1915–1916, p. 87.
- 85 Ioan Bianu, *Pomenirea donatorilor Academiei Române*, București, 1922, p. 5.
- 86 „Analele Academiei Române. Partea administrativă și dezbaterile”, tom. I. Sesiunea extraordinară a anului 1879, p. 2.
- 87 „Analele Academiei Republicii Populare Române”, 1948–1949, p. 45.
- 88 *Ibidem*.
- 89 Vezi pe larg *Colecții de artă*, vol. V, seria „Tezaurul Academiei Române” coordonatori acad. Ionel Haiduc, acad. Păun Ion Otiman), Editura Academiei Române, București, 2014.
- 90 *Academia Română. LXXV de la înființarea Academiei Române 1866–1941*. Cuvântări rostite în ședința festivă din 29 mai 1941, p. 42.